

Bilingvální výchova

- bilingvální komunikace SP je přenos informací ve **dvou jazykových kódech** (znakový jazyk neslyšících a mluvený, orální většinový jazyk)
 - bilingvismus neslyšících - znalost a používání ZJ a mluveného jazyka majoritní společnosti země, ve které žijí
 - dva rozličné jazyky a to z hlediska různé modality těchto jazyků
 - mluvený jazyk je založený na auditivně - verbální modalitě
 - ZJ na modalitě vizuálně – motorické
- základním předpokladem pro zavedení bilingválního přístupu ke vzdělávání neslyšících je **uznání znakového jazyka** jako jazyka plnohodnotného a rovnocenného mluveným jazykům

Bilingvální metoda ve výchově a vzdělávání

- tento systém se rozšířil především v 80. letech 20. stol. ve skandinávských zemích, později i v Německu a Francii
- u nás se tato metoda uchytila v druhé polovině 90. let
- základním předpokladem pro zavedení bilingválního přístupu ve vzdělávání neslyšících je uznání znakového jazyka jako jazyka plnohodnotného a rovnocenného mluveným jazykům
- skutečným zakladatelem by však mohl být již **Václav Frost**, který se v 19. stol. zabýval výchovou SP s vytvořil tzv. **Frostovu metodu** (základem byly myšlenky, z nichž vznikla současná BM)

- prvním jazykem, s nímž se malé SP děti setkávají, je jazyk znakový, který si osvojují spontánně – uspokojení základních emocionálních a sociálních potřeb, nástroj pro bezprostřední poznávání světa
- mluvený jazyk se dítě začíná učit až při nástupu do školského zařízení, a to primárně přes písmo a je tedy jejich druhým jazykem – umožňuje SP zařadit se do majoritní společnosti a seznamovat se s její kulturou
- snaží se o dosažení rozvoje jazyka a myšlení v nezávislosti na kvalitách mluvené řeči

system bilingvální komunikace (Krahulcová):

- mluvenou řeč nelze zvládnout bez současného vyučování ZJ
- jenom ZJ zajišťuje přirozené podmínky jazykového vývoje
- užívání ZJ neomezuje potřebu neslyšícího dítěte dorozumívat se
- cíl bilingválního vyučování u neslyšících dětí je normální jazykový vývoj v atmosféře porozumění a úspěchu

podmínky pro realizaci bilingvního přístupu (Domancová):

- realizace výzkumu teorie ZJ a tvorba metodik aplikace ZJ v procesu výchovy a vzdělávání neslyšících
- přirozené akceptování společnosti SP a jejich jazyka
- akceptování BP ze strany rodičů
- příprava pedagogických pracovníků
- nové kurikulum – neexistuje předmět „ZJ“
- zabezpečení přirozeného kontaktu mezi neslyšícími a slyšícími osobami
- víra v úspěch BP

Podmínky pro úspěšný bilingvální vývoj

- stálý jazykový kontakt – stejný jazyk, stejná osoba
- rovnocenné postavení obou jazyků
- umožnění rozvoje obou jazyků na stejné úrovni a zamezit riziku utlačování či snad přerušení vývoje jednoho jazyka druhým
- přirozený vývoj obou jazyků
- učit se používat jazyk v komunikaci

Schéma struktury a vývoje bilingvální komunikace

- znakový jazyk (neomezený vývoj)
- slovní jazyk
- psaná podoba jazyka (neomezený rozvoj s podporou ZJ)
- orální řeč (omezený rozvoj sensorickou bariérou)

legislativní opatření:

- novelizace školského zákona 29/1984 Sb. v roce 1990 – dochází ke změně pojetí významu znakové řeči
- zákon 171/1990 Sb., § 3
- *“Neslyšícím a nevidomým se zajišťuje právo na vzdělání v jejich jazyce s použitím znakové řeči nebo Braillova písma”*
- zákon **155/1998 Sb.** – neslyšící mají právo na vzdělávání s využitím znakové řeči, termín znaková řeč pro účely tohoto zákona označuje znakový jazyk a znakovanou češtinu
- *“Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen jak po stránce lexikální i gramatické”*
- *“Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka”*

- přijetí bilingvního výchovně - vzdělávacího modelu vyžaduje, aby personál školy ovládal znakový jazyk – především učitelé, ale i ostatní zaměstnanci školy
- *hlavní problém*: nedostatek kvalifikovaných neslyšících učitelů a vychovatelé

Slyšící x neslyšící učitel

- slyšící učitel – působí jako vzor pro osvojení si mluvené řeči, má funkci socializační a integrační a klade důraz na využití psané podoby národního jazyka
- neslyšící učitel – jeho hlavním úkolem je rozvoj znakového jazyka, slovní zásoby a myšlení

- *země, kde je bilingvální model uplatňován:* Švédsko, Norsko, Finsko, Rakousko, Německo, Francie...
- situace v **ČR** – bilingvální model uplatňují:
- Bilingvální mateřská škola PIPAN (Praha, Holečkova ulice)
- Speciální škola pro sluchově postižené (Brno, Novoměstská) → od roku 2000/2001 probíhalo tříleté experimentální ověřování modelu bilingválního vzdělávání sluchově postižených dětí předškolního věku „CESTA“
- Speciální škola pro sluchově postižené (Praha, Holečkova ulice)

Literatura:

- Krahulcová, B. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0329-2
- Pipeková, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6
- Valenta, M. a kol. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0698-5